

Utbildningsinspektion i Fredrika skola

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Antal barn och elever i Fredrika skola.

Skolform	Antal elever/barn	Skolform	Antal elever/barn
Förskola:	14	Skolbarnsomsorg:	3
Förskoleklass:	2		
Grundskola:	44	Obligatorisk särskola:	
Gymnasieskola:		Gymnasiesärskola:	
Komvux:		Särvux:	
Svenskundervisning för invandrare, sfi:			

Fredrika skola är en F-9-skola, belägen ca 6 mil nordost om Åsele centralort. Skolan har 44 elever. Rektorstjänsten omfattar 50 procent. Innevarande läsår finns inga elever i årskurs 1. Sju av eleverna har skolskjuts. Till skolans upptagningsområde hör förutom Fredrika samhälle ett antal mindre byar som är belägna upp till ca 30 km från Fredrika. Till rektorsområdet hör förskolan Snödroppen belägen i en villa ca 200 m från skolan. Snödroppen har en avdelning och där finns 14 barn. Två elever tillhör förskoleklassen och de är större delen av tiden placerade tillsammans med årskurs 2 och 3. Gruppen består då av 8 elever.

Fritidshemmet i Fredrika är integrerat med förskolan och ingår i förskolans planering. Skolbarnsomsorgen omfattar endast tre elever och har liten omfattning. Av det skälet gör inte inspektörerna någon separat bedömning av skolbarnsomsorgen.

Genomförandet av inspektionen i Fredrika skola

Skolverket sände den 6 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Fredrika skola har bestått av undervisningsråden Sten Svanholm och Stefan Persson samt experten Jonny Fjellner. Besöken i Fredrika skola genomfördes den 18 och 25 september 2003.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Fredrika skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Fredrika skola genomfördes formella intervjuer med elever, föräldrar, personal samt rektor. Lektionsbesök genomfördes i klasserna F-3 och 6–9.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

Skolorna i Åsele kommun har under senare år arbetat med värdegrundsfrågor i ett särskilt värdegrundsprojekt. Samtliga klasser och elever har varit involverade. Överallt i skolorna kan man se resultat av värdegrundsprojektet. Arbetet är även väl förankrat bland föräldrarna. Samtliga intervjuade elever och föräldrar är väl informerade om arbetet.

Eleverna vid Fredrika skola upplevs som trygga såväl i skolan som ute på rasterna. Enligt eleverna finns alltid personal ute på rasterna som ingriper om något skulle hända. Eleverna på skolan ger vidare ett intryck av att inte acceptera att andra elever kränks på något sätt.

Genomgående upplevs en lugn atmosfär på skolan där elever i olika åldrar och i olika klasser fungerar väl tillsammans och visar respekt och hänsyn till varandra. Ett tydligt tecken på tillit och trygghet är det faktum att elevskåpen är olåsta, något som var helt naturligt enligt eleverna.

Eleverna får vara med och påverka i vilken ordning man skall arbeta med olika teman. För årskurserna 6–9 finns tre arbetspass per vecka på 140 minuter som benämns ”Stuga”. Då väljer eleverna vilket arbetsområden eller ämne de skall arbeta med. Eleverna har genomgående en positiv inställning till arbetet i stugan.

Organisationen av förskoleklassen med två barn som i stor utsträckning integreras med årskurserna 2 och 3 ger barnen små möjligheter att utvecklas i samspel med barn i samma ålder.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna i allmänhet, utifrån sin ålder och mognad och de förutsättningar som ges, tar ansvar för sitt lärande. Eleverna är trygga i skolan, respekterar varandra och accepterar inte kränkande beteenden.

Inspektörerna bedömer att Fredrika skola uppfyller författningarnas krav inom området normer och värden samt att arbetet vid skolan inom detta område håller god kvalitet.

Inspektörerna bedömer att förskoleklassens barn med nuvarande organisation av verksamheten har begränsade möjligheter att genom lek utveckla en social kompetens och en lust till lärande.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Fredrika skola visar i kommunens betygsstatistik goda resultat. Den bilden framkommer även vid Skolverkets verksamhetsbesök samt vid intervjuer med personal, föräldrar och elever. Skolans elever klarar den efterföljande gymnasieutbildningen på ett tillfredsställande sätt.

Eleverna uppvisar vid lektionsbesöken ett stort eget ansvarstagande för enskilt skolarbete. Arbetsuppgifterna genomfördes med noggrannhet och stor arbetsdisciplin. Vid inspektionsbesöket förekom en mindre andel arbete som innehöll muntliga redovisningar.

I Fredrika är det oklart vilken verksamhet som barnen i förskoleklassen erbjuds. Genom integreringen med årskurserna 2 och 3, uppfattar inspektionsteamet att verksamheten för barnen övervägande faller inom ramen för grundskolans yngre åldrar.

Inspektörerna bedömer att eleverna kunskapsmässigt håller en god nivå och att de klarar att arbeta självständigt med givna arbetsuppgifter.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Fredrika skola har tillgång till skolhälsovård med skolsköterska och skolläkare. Skolan arbetar även med förebyggande skolhälsovård.

Ett gediget arbete mot kränkande behandling i form av ett värdegrundsprojekt har de senaste åren genomförts vid skolan. Alla är väl informerade om innehållet i detta arbete. Elever och föräldrar ger vid intervjuer en bild av en trygg skolmiljö där kränkande behandling sällan uppträder och där skolan omedelbart tar tag i händelser när kränkande behandling misstänks. Eleverna känner sig trygga såväl i skolan som ute på skolgården där alltid personal finns tillgänglig. En plan mot mobbning finns för kommunens skolor, dock ingen specifik för Fredrika skola. Den befintliga planen omfattar inte det vidare begreppet kränkande behandling.

Skolan har två elevskyddsombud De väljs på ett år och får en dags utbildning när de tillträder.

Det formella elevinflytandet sker genom klassråd och elevråd. Frågor lyfts från klassråden till elevrådet. Elevrådet har en styrelse som består av 6 elever från årskurserna 6–9. Elevrådsmöten äger rum en gång i månaden. När någon fråga som berör de flesta av eleverna skall tas upp så kallas eleverna till stormöte. Protokoll förs vid elevrådets möten. Ordföranden tar upp de beslut elevrådet fattat med rektor. Frågor som rör undervisningen förekommer dock inte så ofta. Vanligare är frågor som rör utemiljön och raster.

Eleverna medverkar vid schemaläggning och kan där påverka hur olika positioner skall förläggas över skolveckan. Elevinflytandet ökar med stigande ålder. De äldre eleverna är i viss utsträckning med i planering, beslut om redovisningsformer och utvärdering av undervisningen.

Varje elev har en egen mentor som vägledare och stöd i undervisningen. De tre arbetspassen per vecka för årskurserna 6–9 som kallas stuga inleds med att respektive mentor träffar sin grupp elever. Eleven redovisar sin plan över vad han/hon skall arbeta med under det aktuella passet. När planen godkänts av mentorn går eleven iväg till den lektionssal där det finns en ansvarig lärare som kan bistå eleven under passet. Stugpasset avslutas med att eleven åter träffar sin mentor och redovisar vad eleven gjort. Samtliga elever som inspektionen intervjuade uttalade sig uppskattande om stugarbetspassen.

Föräldrarna vid Fredrika skola har bildat en föräldraförening. Föreningens styrelse träffas 2–3 gånger per termin. På träffarna deltar alltid rektorn, en lärare och en övrig personal. Någon gång per termin deltar även en elevrådsrepresentant. Styrelsen ställer frågor och för fram förslag till skolföreträdarna. Rektor informerar om vad som är på gång och får synpunkter från styrelsen. Styrelsen skickar ibland frågor till elevrådet för synpunkter. Protokoll från styrelsens möten skickas till samtliga föräldrar.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin.

Förskoleklassens båda elever vistas två timmar per dag tillsammans med en förskollärare i en särskild lokal. Under det passet har eleverna möjlighet att välja aktiviteter.

Inspektörerna bedömer att Fredrika skola inom detta område i de flesta fall följer gällande bestämmelser och uppvisar god kvalitet. Ett program mot mobbning och kränkande behandling bör utvecklas på skolnivå och tydligt omfatta begreppet kränkande behandling.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Det faktum att skolan enbart har 44 elever medför att undervisningsgrupperna i allmänhet är små. Det låga elevantalet begränsar möjligheten att sätta samman olika intressestyrda elevkonstellationer inom samma åldersgrupp.

Personalen beskriver den lilla skolans fördelar i termer av att ”varje elev är allas elev”. De hävdar vidare att de åldersblandade grupperna leder till att eleverna utvecklar ett självständigt arbetssätt.

Specialpedagogisk kompetens saknas vid skolan. Vid behov hjälper en specialpedagog från Åsele centralskola till med att testa och diagnostisera elever. Personalen förde fram behov av kompetensutveckling avseende utarbetande och genomförande av åtgärdsprogram.

Utvecklingssamtal genomförs minst en gång per termin. Det är elevens mentor som förbereder och genomför utvecklingssamtalet.

Informationen om elevers rätt till stöd har inte uppfattats av alla föräldrar. Inte heller har elevens rätt till modersmålsundervisning eller rätten till handledning på modersmålet uppfattats av alla berörda föräldrar.

Det låga elevantalet begränsar möjligheten att genomföra elevens val på traditionellt sätt. På skolan koncentrerar man elevens val till halv eller heldagar. Elevrådet får föreslå vilka valmöjligheter som skall gälla för en bestämd dag. De veckor som eleverna inte har elevens val används timmarna till ”stugtiden”.

Inspektörerna såg exempel på lektioner där elevernas lärande stimulerades genom delaktighet men även exempel på situationer där eleverna på ett passivt sätt deltog i arbetet och där individualisering av undervisningen inte kunde ses.

Vid inspektionstillfället fanns ingen särskild planering för eleverna som tillhör förskoleklassen. Förskoleklassens verksamhet är i nuvarande form väldigt lik verksamheten i de tidiga skolåren.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att organisationen av verksamheten i förskoleklassen är ett angeläget utvecklingsområde. Informationen till föräldrarna om elevernas rätt till stöd och modersmålsundervisning är ytterligare utvecklingsområden för Fredrika skola.

Inspektörerna bedömer att upprättande och genomförande av åtgärdsprogram ej sker enligt författningarna.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

En halvtids rektorstjänst finns för skolan. Rektor är väl förtrogen med verksamheten och har goda kunskaper om eleverna.

Fredrika skola saknar en egen arbetsplan vilket försvårar arbetet med uppföljning och utvärdering. Befintlig arbetsplan avser verksamheten i hela kommunen. Den fyller snarast funktionen som skolplan. Som en följd av dessa brister finns inte heller någon kvalitetsredovisning för skolan.

En viktig förutsättning för att skolan skall ha nödvändig kunskap om verksamheten är att man gemensamt arbetar fram en arbetsplan för skolan innehållande mål för verksamheten, som därefter kan utvärderas, analyseras och revideras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Fredrika skola ej lever upp till författningarnas krav avseende arbetsplan och kvalitetsredovisning på skolnivå.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Elevers val genomförs trots den lilla skolans begränsningar på ett sätt som möjliggör ett individuellt val efter egna önskemål.

Elevernas språkvalsblankett för 2003/2004 innehåller endast tyska. Anledningen till detta är svårigheter att hitta lärare i övriga språk. Skolan har inte aktivt under senare år försökt hitta lärare i övriga språk. Enligt författningen skall minst två av språken franska, spanska och tyska erbjudas som språkval.

Eleverna ordnar själva praoplatser i Fredrika. Föräldrarna anser att eleverna måste få större möjligheter att hitta praoplatser både inom och utom kommunen.

I övrigt har utbildningen den omfattningen som föreskrivs i gällande lagstiftning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Fredrika skola inte lever upp till författningarna avseende språkval.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Resurserna totalt sett för skolan är goda. Genom de brister avseende åtgärdsprogram som tidigare påtalats är det dock svårt att avgöra om resurserna styrs av elevernas behov. Ett område där det vid intervjuerna påtalats att resurser saknas gäller elever i behov av stöd. Specialpedagogiskt utbildad personal saknas.

Personaltätheten är hög på skolan. Lokalerna är stora i förhållande till elevantalet och tillgång till grupprum är god. Personalen har också utbildning för den verksamhet de bedriver. Datorer och annan materiel finns i god omfattning.

Någon genomarbetad plan för kompetensutveckling finns inte på skolan. Personalen anser att kompetensutvecklingsområdet fungerar mindre bra.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Fredrika skola på de flesta områden har tillräckliga resurser som ger verksamheten goda förutsättningar att nå de mål som satts i läroplaner och kursplaner. Dock bör specialpedagogisk kompetens tillföras skolan.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis uppfattar inspektionen Fredrika skola som en väl fungerande verksamhet där eleverna trivs och känner sig trygga. Såväl elever som föräldrar är genomgående nöjda med verksamheten. Personal och föräldrar anser att det låga elevantalet i klasserna gör att alla elever och föräldrar blir synliga. Kvaliteten i verksamheten är god vilket återspeglar sig i de resultat som eleverna uppnått när man lämnar skolan efter årskurs 9. Förutsättningarna för att nå målen för verksamheten är goda. Kommunen satsar stora resurser på skolan vilket avspeglar sig i hög personaltäthet. Grundskolan har rymliga välplanerade lokaler samt god tillgång till undervisningsmateriel. Skolledningen har trots de brister som påtalats en god förtroenhet med verksamheten.

Inspektörerna lyfter fram följande utvecklingsområden för att ytterligare höja kvaliteten i verksamheten

- informationen till elever och vårdnadshavare om elevernas rätt till stöd,
- informationen till elever och vårdnadshavare om rätten till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål,
- arbetet med att identifiera elever i behov av stöd samt arbetet med åtgärdsprogram,
- handlingsprogram mot kränkande behandling och mobbning utvecklas till att omfatta begreppet kränkande behandling,

- elevernas inflytande bör i högre grad inriktas mot att innefatta frågor av pedagogisk natur som berör den direkta undervisningssituationen,
- stärka den specialpedagogisk kompetens,
- organisationen av- och innehåll i förskoleklassverksamheten.

Inspektörerna lyfter sammanfattningsvis fram följande brister när det gäller verksamhetens överensstämmelse med författningarna samt måluppfyllelse

- arbetsplan på skolnivå saknas,
- kvalitetsredovisning på skolnivå saknas,
- språkval erbjuds ej i enlighet med författningen,
- upprättande och genomförande av åtgärdsprogram sker ej enligt författningarna.

Datum	Ort
2003-01-30	Umeå

Sten Svanholm
Stefan Persson
Jonny Fjellner